2026-yil
8-son

FAN VA TA’LIM YANGILIKLARI

ILMIY - METODIK

JURNALI

saen.uz

FAN VA TA'LIM YANGILIKLARI
JURNALI

2026-yil
8-son

Bosh muharrir:
Shoumarov G‘ayrat Bahromovich, psixologiya fanlari doktori, akademik

Bosh muharrir o‘rinbosari:
Qodirov Umarali Do‘stqobilovich, psixologiya fanlari doktori (DSc), professor

Mas’ul kotib:
Muqimov Alisher

Texnik muharrir:
Qarshiyev Jamshid Murotaliyevich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.

TAHRIR HAY’ATI:

01.00.00 – FIZIKA-MATEMATIKA FANLARI
Ayupov Shavkat Abdullayevich, fizika-matematika fanlari doktori, akademik
A’zamov Abdulla, fizika-matematika fanlari doktori, akademik
Zohidov Erkin A’zamovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

02.00.00 – KIMYO FANLARI
Normaxamatov Nodirali Soxobataliyevich, kimyo fanlar doktori, professor
Tojibayev Komiljon Sharobitdinovich, kimyo fanlar doktori, akademik

03.00.00 – BIOLOGIYA FANLARI
Abdurahmonov Ibrohim Yo‘lchiyevich, biologiya fanlari doktori, akademik
Sulaymonov Botirjon Abdushukurovich, biologiya fanlari doktori, akademik

04.00.00 – GEOLOGIYA-MINERALOGIYA FANLARI
Fayziyev Abdulhaq Radjabovich, geologiya-mineralogiya fanlari doktori, professor
Husanov Sultonboy To‘xtayevich, geologiya-mineralogiya fanlari doktori, professor

05.00.00 – TEXNIKA FANLARI
Allayev Qahramon Rahimovich, texnika fanlari doktori, akademik
Majidov Inom Urishevich, texnika fanlari doktori, professor
Turobjonov Sadritdin Maxamatdinovich, texnika fanlari doktori, akademik
Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

06.00.00 – QISHLOQ XO‘JALIGI FANLARI
Namozov Shodmon Ergashovich, qishloq xo‘jaligi fanlari doktori, akademik
Shoumarov Hikmat Bahromovich, qishloq xo‘jaligi fanlari nomzodi, professor

07.00.00 – TARIX FANLARI
Ziyo Azamat Hamid o‘g‘li, tarix fanlari doktori, akademik
Sagdullayev Anatoliy Sagdullayevich, tarix fanlari doktori, akademik
Yusupova Diloram Yunusovna, tarix fanlari doktori, akademik

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI
Abdurahmonov Qalandar Xodjayevich, iqtisod fanlari doktori, akademik
Musayev Behzod Anvarovich, iqtisod fanlari nomzodi
To‘xliyev Nurislom, iqtisod fanlari doktori, akademik
G‘ulomov Saidahror Saidahmedovich, iqtisod fanlari doktori, akademik

FAN VA TA'LIM YANGILIKLARI
JURNALI
2026-yil
8-son

09.00.00 – FALSAFA FANLARI
Nazarov Qiyom Normirzayevich, falsafa fanlari doktori, professor
Saifnazarov Ismoil Saifnazarovich, falsafa fanlari doktori, professor

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI
Mengliyev Baxtiyor Rajabovich, filologiya fanlari doktori, professor
Sirojiddinov Shuhrat Samariddinovich, filologiya fanlari doktori, akademik
Xidirov Rajab Gulmatovich, filologiya fanlari nomzodi, dotsent (Tojikiston)

11.00.00 – GEOGRAFIYA FANLARI
Nigmatov Asqar Nigmatullayevich, geografiya fanlari doktori, professor
Tojiyeva Zulxumor Nazarovna, geografiya fanlari doktori, professor

12.00.00 – YURIDIK FANLAR
Rustamboyev Mirzayusuf Hakimovich, yuridik fanlar doktori, professor
Saidov Akmal Xolmatovich, yuridik fanlar doktori, akademik
Xolmo'minov Jumanazar Toshtemirovich, yuridik fanlar doktori, professor
Qodirov Bobiromon Bekmurodovich, yuridik fanlar doktori, professor

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI
Djurayev Risboy Haydarovich, pedagogika fanlari doktori, akademik
Ibraimov Xolboy, pedagogika fanlari doktori, akademik
Musurmonova Oynisa, pedagogika fanlari doktori, professor
Umarov Bahrom Norboyevich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

14.00.00 – TIBBIYOT FANLARI
Akilov Xabibulla Ataullayevich, tibbiyot fanlari doktori, professor
Nazirov Feruz Gafurovich, tibbiyot fanlari doktori, akademik

15.00.00 – FARMATSEVTIKA FANLARI
Abdullabekova Viloyat Nurillabekovna, farmatsevtika fanlari doktori, professor
Tulaganov Abduqodir Abdurahmonovich, farmatsevtika fanlari doktori, professor

16.00.00 – VETERINARIYA FANLARI
Daminov Asadullo Suvonovich, veterinariya fanlari doktori, professor
Jabborov Shuhrat Abdumajidovich, veterinariya fanlari doktori, professor
G'afurov Aktam G'afurovich, veterinariya fanlari doktori, professor

17.00.00 – SAN'ATSHUNOSLIK FANLARI
Ahmedova Nigora Rahimovna, sanatshunoslik fanlari doktori, professor
Hakimov Akbar Abdullayevich, san'atshunoslik fanlari doktori, akademik

18.00.00 – ARXITEKTURA
Nozilov Dodo Avazovich, arxitektura fanlari doktori, professor
Uralov Axtam Sindarovich, arxitektura fanlari doktori, professor

19.00.00 – PSIXOLOGIYA FANLARI
Abdusamatov Hasanboy Usmonjon o'g'li, psixologiya fanlari doktori, professor
Barotov Sharif Ramazonovich, psixologiya fanlari doktori, professor
Karimova Vasila Mamanosirovna, psixologiya fanlari doktori, professor
Halimova Mashraboy Vohidovna, psixologiya fanlari doktori, professor
Lazar Drajeta, psixologiya fanlari doktori, professor, Belgrad, Serbiya
Karpinskiy Konstantin Viktorovich, psixologiya fanlari doktori, professor, Grodno, Belarussiya
Suletbayeva Ella Serikbayevna, psixologiya fanlari doktori, dotsent

22.00.00 – SOTSIOLOGIYA FANLARI
Bekmurodov Mansur Bobomurodovich, sotsiologiya fanlari doktori, professor
Toshmuhamedova Dilorom Gafurdjanovna, sotsiologiya fanlari doktori

23.00.00 – SIYOSIY FANLAR
Fayzullayev Alisher Omonullayevich, siyosiy fanlar doktori, professor
Hasanov Otabek Abdurashidovich, siyosiy fanlar doktori
Paxrutdinov Shukritdin Ilyasovich, siyosiy fanlar doktori, professor
Omonov Baxtiyor Axtamovich, siyosiy fanlar doktori, professor
Quronboyev Qahramon Qo'chqorovich, siyosiy fanlar doktori, professor
Avazov Komil Xolliyevich, siyosiy fanlar bo'yicha falsafa doktori

24.00.00 – ISLOMSHUNOSLIK FANLARI
Ibrohimov Ne'matulla, filologiya fanlari doktori, akademik
Islomov Zohidjon Mahmudovich, filologiya fanlari doktori, professor

FAN VA TA'LIM YANGILIKLARI
JURNALI
2026-yil
8-son

UDK 37.07:373.2

Begimova Farangiza Ismoil qizi,
Xalqaro innovatsion universiteti
pedagogika yo‘nalishi 1-bosqich magistranti

MAKTABGACHA TA’LIM TIZIMIDA KADRLARNI INTERAKTIV BOSHQARISHNING ZAMONAVIY PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI

Annotatsiya. Mazkur maqolada maktabgacha ta’lim tizimida kadrlarni interaktiv boshqarishning zamonaviy pedagogik va psixologik mexanizmlari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda interaktiv boshqaruvning pedagogik jarayon samaradorligini oshirish, pedagoglarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish va jamoada sog‘lom psixologik muhit yaratishdagi o‘rni yoritilgan. Shuningdek, motivatsiya, hamkorlik pedagogikasi, kommunikativ boshqaruv va innovatsion texnologiyalarning kadrlar boshqaruvidagi ahamiyati ochib berilgan. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta’lim tashkilotlarida interaktiv boshqaruv tizimini rivojlantirish pedagogik samaradorlikni oshirishini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, interaktiv boshqaruv, pedagogik mexanizm, psixologik yondashuv, motivatsiya, pedagog kompetentligi, innovatsion boshqaruv.

СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ИНТЕРАКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ КАДРАМИ В СИСТЕМЕ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. В данной статье научно проанализированы современные педагогические и психологические механизмы интерактивного управления кадрами в системе дошкольного образования. В исследовании раскрывается роль интерактивного управления в повышении эффективности педагогического процесса, развитии профессиональной компетентности педагогов и создании здоровой психологической атмосферы в коллективе. Также раскрывается значение мотивации, педагогики сотрудничества, коммуникативного управления и инновационных технологий в управлении кадрами. Результаты исследования показывают, что развитие системы

интерактивного управления в организациях дошкольного образования способствует повышению педагогической эффективности.

Ключевые слова: дошкольное образование, интерактивное управление, педагогический механизм, психологический подход, мотивация, профессиональная компетентность педагога, инновационное управление.

MODERN PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL MECHANISMS OF INTERACTIVE PERSONNEL MANAGEMENT IN THE PRESCHOOL EDUCATION SYSTEM

Abstract. This article provides a scientific analysis of modern pedagogical and psychological mechanisms of interactive personnel management in the preschool education system. The study highlights the role of interactive management in improving the effectiveness of the pedagogical process, developing teachers' professional competencies, and creating a healthy psychological environment within the team. The significance of motivation, collaborative pedagogy, communicative management, and innovative technologies in personnel management is also examined. The results of the study demonstrate that the development of an interactive management system in preschool education organizations contributes to increasing pedagogical effectiveness.

Keywords: preschool education, interactive management, pedagogical mechanism, psychological approach, motivation, teachers' professional competence, innovative management.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, uning mazmuni va boshqaruv mexanizmlarini zamon talablariga mos ravishda takomillashtirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Ta'lim sifatini ta'minlashda moddiy-texnik baza, ilg'or pedagogik texnologiyalar va zamonaviy ta'lim metodlari bilan bir qatorda, inson resurslarini samarali boshqarish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim tizimida faoliyat yuritayotgan pedagog kadrlarning kasbiy salohiyati, ijodiy imkoniyatlari, tashabbuskorligi va kasbiy motivatsiyasi ta'lim-tarbiya jarayonining mazmuni hamda natijadorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kadrlarni boshqarishning samarali, moslashuvchan va inson omiliga yo'naltirilgan mexanizmlarini ishlab chiqish dolzarb ilmiy-pedagogik masalalardan biridir.

Maktabgacha yosh davri bolaning shaxs sifatida shakllanishi, uning intellektual, jismoniy, ma'naviy-axloqiy va psixologik rivojlanishi uchun muhim bosqich hisoblanadi. Ushbu davrda bolaga ta'lim va tarbiya beruvchi pedagogning kasbiy kompetensiyasi, muloqot madaniyati, psixologik tayyorgarligi hamda pedagogik mahorati alohida ahamiyatga ega. Pedagogning bunday sifatlarini rivojlantirish esa faqatgina malaka oshirish yoki metodik ta'minot bilan cheklanib

qolmay, balki uning faoliyatini to‘g‘ri tashkil etish, mehnatini rag‘batlantirish, tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash va jamoada qulay psixologik muhit yaratishga yo‘naltirilgan boshqaruv tizimini talab etadi. Shu nuqtayi nazardan, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida kadrlarni boshqarishga yangicha yondashuvlarni joriy etish ta’lim sifatini oshirishning muhim shartlaridan biri bo‘lib qolmoqda.

So‘nggi yillarda boshqaruv amaliyotida an’anaviy, asosan ma’muriy-buyruqbozlikka asoslangan yondashuvlardan xodimlarning fikri, tashabbusi va kasbiy ehtiyojlarini inobatga oladigan interaktiv boshqaruv tizimiga bosqichma-bosqich o‘tish tendensiyasi kuzatilmoqda. Interaktiv boshqaruv rahbar va pedagog o‘rtasidagi bir tomonlama munosabatlarni emas, balki o‘zaro hamkorlik, fikr almashish, jamoaviy muhokama va birgalikda qaror qabul qilish jarayonlarini nazarda tutadi. Bunday boshqaruvda pedagog nafaqat boshqaruv qarorlarining ijrochisi, balki ta’lim tashkilotining rivojlanishiga o‘z hissasini qo‘shuvchi faol subyekt sifatida qaraladi. Natijada xodimlarning boshqaruv jarayonidagi ishtiroki kuchayib, ularda tashkilot faoliyatiga nisbatan mas’uliyat va daxldorlik hissi shakllanadi.

Interaktiv boshqaruvning samaradorligi, avvalo, pedagogik va psixologik mexanizmlarning o‘zaro uyg‘unligiga bog‘liq. Pedagogik jihatdan mazkur yondashuv hamkorlik pedagogikasi, kasbiy rivojlanish, tajriba almashish, metodik qo‘llab-quvvatlash va jamoaviy faoliyatni tashkil etish orqali namoyon bo‘ladi. Psixologik nuqtayi nazardan esa xodimlarning individual xususiyatlarini hisobga olish, ularning ehtiyoj va qiziqishlarini o‘rganish, motivatsiyasini oshirish, o‘zaro ishonchga asoslangan munosabatlarni shakllantirish hamda sog‘lom psixologik muhitni ta’minlash muhim hisoblanadi. Mazkur mexanizmlarning birgalikda qo‘llanilishi pedagoglarning kasbiy faolligini oshirish, ijodiy yondashuvini rag‘batlantirish va jamoada samarali hamkorlikni qaror toptirish imkonini beradi.

Kadrlarni interaktiv boshqarishda rahbarning boshqaruv kompetensiyasi ham alohida o‘rin tutadi. Rahbar pedagoglarning kasbiy ehtiyojlarini to‘g‘ri aniqlashi, ularning faoliyatini xolis baholashi, individual yondashuvni ta’minlashi va zarur hollarda pedagogik hamda psixologik ko‘mak ko‘rsatishi lozim. Bunda ochiq muloqot, qayta aloqa, rag‘batlantirish, maslahatlashuv, jamoaviy muhokama va nizolarni konstruktiv hal etish kabi boshqaruv vositalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, pedagogning mehnat natijasini e’tirof etish va uning tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash kasbiy motivatsiyaning barqarorligini ta’minlovchi omillardan biri hisoblanadi.

Shuningdek, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining boshqaruv jarayoniga kirib kelishi interaktiv boshqaruv imkoniyatlarini yanada kengaytirmoqda. Elektron muloqot vositalari, raqamli monitoring, onlayn muhokamalar, elektron hujjat almashinuvi va masofaviy hamkorlik shakllari rahbar hamda pedagoglar o‘rtasidagi axborot almashinuvini tezlashtirish bilan birga, boshqaruv jarayonining shaffofligi va tezkorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu sababli maktabgacha ta’lim tashkilotlarida zamonaviy boshqaruv texnologiyalaridan

foydalanish bilan bir qatorda, ulardan pedagoglarning kasbiy va psixologik ehtiyojlariga mos ravishda foydalanish masalasi ham muhimdir.

Interaktiv boshqaruvning yana bir muhim jihati pedagoglarda kasbiy o‘sishga bo‘lgan ichki ehtiyojni shakllantirish bilan bog‘liq. Boshqaruv jarayonida pedagogning fikri tinglanishi, uning takliflari e’tiborga olinishi va kasbiy rivojlanishi uchun zarur sharoit yaratilishi xodimning o‘z faoliyatiga bo‘lgan munosabatini ijobiy tomonga o‘zgartiradi. Bunday sharoitda pedagog o‘zini faqat topshiriqlarni bajaruvchi xodim sifatida emas, balki ta’lim tashkilotining rivojlanish jarayonida bevosita ishtirok etuvchi mutaxassis sifatida his qiladi. Bu esa o‘z navbatida tashabbuskorlik, mas’uliyat, ijodkorlik va kasbiy faollikning ortishiga olib keladi.

Shu bilan birga, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida kadrlarni boshqarish jarayonida turli psixologik omillarni hisobga olish zarur. Jamoada xodimlar o‘rtasidagi shaxslararo munosabatlar, rahbarning boshqaruv uslubi, pedagoglarning emotsional holati, kasbiy charchoq darajasi, mehnatga munosabati va o‘zaro ishonch kabi omillar boshqaruv samaradorligiga sezilarli ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Shuning uchun zamonaviy boshqaruv tizimi faqat tashkiliy vazifalarni hal etishga emas, balki xodimlarning psixologik farovonligini ta’minlashga ham yo‘naltirilishi lozim. Sog‘lom psixologik muhit mavjud bo‘lgan jamoada pedagoglarning o‘zaro hamkorligi kuchayadi, nizoli vaziyatlarni konstruktiv hal etish imkoniyati ortadi va umumiy faoliyat samaradorligi oshadi.

Maktabgacha ta’lim tizimida kadrlarni interaktiv boshqarishning pedagogik va psixologik mexanizmlarini o‘rganish ayni paytda nazariy jihatdan ham, amaliy jihatdan ham muhimdir. Chunki boshqaruvning zamonaviy shakllarini joriy etish orqali pedagoglarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish, ularning innovatsion faoliyatga qiziqishini oshirish, jamoada samarali hamkorlikni yo‘lga qo‘yish va ta’lim-tarbiya jarayonining sifatini yaxshilash uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish mumkin. Shu jihatdan interaktiv boshqaruvni faqat boshqaruv texnologiyasi sifatida emas, balki pedagog shaxsini rivojlantirish va ta’lim tashkilotining barqaror taraqqiyotini ta’minlovchi kompleks pedagogik-psixologik tizim sifatida baholash maqsadga muvofiqdir.

Mazkur maqolaning maqsadi maktabgacha ta’lim tizimida kadrlarni interaktiv boshqarishning zamonaviy pedagogik va psixologik mexanizmlarini ilmiy jihatdan tahlil qilish, ularning pedagoglarning kasbiy faoliyati va ta’lim tashkiloti boshqaruvi samaradorligiga ta’sirini asoslashdan iborat.

Tadqiqot maqsadidan kelib chiqib, quyidagi vazifalar belgilandi: interaktiv boshqaruvning nazariy asoslarini yoritish; maktabgacha ta’lim tizimida kadrlarni boshqarishning zamonaviy pedagogik mexanizmlarini tahlil qilish; boshqaruv jarayonida psixologik yondashuvlarning o‘rnini aniqlash; pedagoglarning kasbiy motivatsiyasi va kompetentligini rivojlantirishda interaktiv boshqaruvning imkoniyatlarini ochib berish; shuningdek, mazkur boshqaruv yondashuvining maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatidagi amaliy samaradorligini asoslash.

Metodologiya. Mazkur tadqiqot maktabgacha ta'lim tizimida kadrlarni interaktiv boshqarishning zamonaviy pedagogik va psixologik mexanizmlarini aniqlash hamda ularning ta'lim tashkiloti faoliyati samaradorligiga ta'sirini ilmiy jihatdan asoslashga yo‘naltirildi. Tadqiqot jarayonida muammoning mazmun-mohiyatini ochib berish, mavjud ilmiy qarashlarni tahlil qilish va interaktiv boshqaruvning amaliy imkoniyatlarini aniqlash uchun bir qator o‘zaro bog‘liq ilmiy-tadqiqot metodlaridan foydalanildi.

Tadqiqotning metodologik asosini zamonaviy pedagogika, ta'lim menejmenti, boshqaruv psixologiyasi, pedagogik hamkorlik hamda interaktiv ta'lim konsepsiyalariga oid ilmiy-nazariy qarashlar tashkil etdi. Mazkur yondashuvlar asosida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kadrlarni boshqarish jarayoni pedagogik va psixologik omillarning o‘zaro ta'siri nuqtayi nazaridan ko‘rib chiqildi. Bunda pedagog shaxsi, uning kasbiy ehtiyojlari, motivatsiyasi, kommunikativ faolligi va jamoaviy faoliyatdagi ishtiroki boshqaruv samaradorligini belgilovchi muhim omillar sifatida baholandi.

Tadqiqotda, avvalo, ilmiy adabiyotlarni o‘rganish va tahlil qilish metodi qo‘llanildi. Ushbu metod orqali maktabgacha ta'limni boshqarish, kadrlar menejmenti, pedagogik hamkorlik, motivatsiya, kasbiy kompetentlik va boshqaruv psixologiyasiga oid ilmiy manbalar o‘rganildi. Turli ilmiy qarashlarni tahlil qilish orqali interaktiv boshqaruvning mazmuni, asosiy tamoyillari va pedagogik jarayondagi o‘rni aniqlashtirildi. Shuningdek, mavjud nazariy yondashuvlarni umumlashtirish asosida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kadrlarni boshqarishning zamonaviy xususiyatlari belgilab olindi.

Tadqiqot davomida pedagogik kuzatish metodi ham muhim vosita sifatida qo‘llanildi. Mazkur metod orqali pedagoglar va rahbarlar o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlar, jamoaviy faoliyat, kommunikativ jarayonlar, qaror qabul qilishdagi ishtirok, kasbiy tashabbus va boshqaruv jarayonidagi hamkorlik holatlari o‘rganildi. Kuzatish natijalari interaktiv boshqaruvning xodimlarning kasbiy faolligi, o‘zaro hamkorligi va jamoada shakllanadigan psixologik muhit bilan bog‘liq jihatlarini aniqlash imkonini berdi.

Qiyosiy tahlil metodi yordamida an'anaviy boshqaruv yondashuvlari bilan interaktiv boshqaruvning o‘ziga xos xususiyatlari taqqoslandi. Bunda boshqaruv qarorlarini qabul qilish usullari, rahbar va pedagog o‘rtasidagi munosabatlar, xodimlarning boshqaruv jarayonidagi ishtiroki, rag‘batlantirish shakllari, qayta aloqa mexanizmlari hamda jamoaviy hamkorlik darajasi asosiy tahlil mezonlari sifatida belgilandi. Mazkur qiyosiy yondashuv interaktiv boshqaruvning inson omiliga yo‘naltirilganligi va pedagoglarning tashabbuskorligini qo‘llab-quvvatlash imkoniyatlarini yanada aniqroq yoritishga xizmat qildi.

Tadqiqotda tizimli yondashuv asosida kadrlarni boshqarish jarayoni o‘zaro bog‘liq tarkibiy qismlardan tashkil topgan yaxlit tizim sifatida ko‘rib chiqildi. Ushbu tizimda rahbar faoliyati, pedagoglarning kasbiy kompetentligi, motivatsiya, kommunikatsiya, jamoaviy hamkorlik, psixologik muhit va innovatsion boshqaruv

vositalari bir-biri bilan uzviy bog‘liq omillar sifatida talqin qilindi. Tizimli yondashuv interaktiv boshqaruv samaradorligini faqat bitta boshqaruv vositasi bilan emas, balki bir nechta pedagogik va psixologik mexanizmlarning o‘zaro uyg‘unligi bilan izohlash imkonini berdi.

Shuningdek, tadqiqotda kompetensiyaviy yondashuv asosida pedagog kadrlarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish masalasi o‘rganildi. Bunda pedagogning nafaqat nazariy bilimlari, balki amaliy ko‘nikmalari, kommunikativ qobiliyatlari, muammoli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilishi, jamoa bilan hamkorlik qilishi va innovatsion faoliyatga tayyorligi ham muhim mezon sifatida qaraldi. Interaktiv boshqaruv sharoitida pedagogning kasbiy rivojlanishi doimiy jarayon sifatida baholanib, rahbar tomonidan metodik va psixologik qo‘llab-quvvatlash uning samaradorligini oshiruvchi omil sifatida belgilandi.

Motivatsion tahlil orqali pedagoglarning mehnat faoliyatiga ta’sir etuvchi ichki va tashqi motivlar o‘rganildi. Xodimning mehnat natijasini e’tirof etish, rag‘batlantirish, kasbiy rivojlanish imkoniyatlarini yaratish, fikr va tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash kabi omillarning pedagogik faollikka ta’siri tahlil qilindi. Bunda interaktiv boshqaruvning asosiy vazifalaridan biri xodimni faqat tashqi nazorat orqali faoliyatga undash emas, balki unda kasbiy mas’uliyat va ichki motivatsiyani shakllantirishdan iborat ekanligi asoslandi.

Tadqiqotning muhim yo‘nalishlaridan yana biri kommunikativ boshqaruv modelini o‘rganish bilan bog‘liq bo‘ldi. Mazkur model doirasida rahbar va pedagoglar o‘rtasida ochiq muloqotni yo‘lga qo‘yish, fikr almashish, qayta aloqa berish, muammolarni birgalikda muhokama qilish va boshqaruv qarorlarini ishlab chiqishda jamoa a’zolarining ishtirokini ta’minlash masalalariga e’tibor qaratildi. Samarali kommunikatsiya jamoada o‘zaro ishonchni mustahkamlovchi, nizolarni kamaytiruvchi va umumiy maqsadlar sari hamjihatlikda harakat qilishni ta’minlovchi mexanizm sifatida qaraldi.

Bundan tashqari, innovatsion texnologiyalarni qo‘llash mexanizmlari ham tadqiqot doirasida tahlil qilindi. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya vositalari, raqamli boshqaruv elementlari, elektron muloqot va qayta aloqa shakllaridan foydalanish kadrlar boshqaruvining tezkorligi, shaffofligi va samaradorligini oshiruvchi omillar sifatida baholandi. Innovatsion texnologiyalardan foydalanish nafaqat boshqaruv jarayonini soddalashtirish, balki pedagoglarning zamonaviy kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish uchun ham qo‘shimcha imkoniyat yaratishi aniqlandi.

Tadqiqot jarayonida, shuningdek, maktabgacha ta’lim tizimiga oid normativ-huquqiy hujjatlar, pedagogika va psixologiya sohasidagi ilmiy manbalar hamda ta’lim boshqaruviga doir nazariy qarashlar o‘rganilib, ularning mazmuni tahlil va umumlashtirish metodlari asosida tizimlashtirildi. Olingan nazariy xulosalar interaktiv boshqaruvning pedagogik va psixologik mexanizmlarini o‘zaro bog‘liq holda yoritish, ularning maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatidagi amaliy ahamiyatini asoslash imkonini berdi.

Umuman olganda, tanlangan metodologik yondashuvlar tadqiqot mavzusini turli jihatlardan o‘rganish, interaktiv boshqaruvning nazariy va amaliy xususiyatlarini aniqlash hamda pedagogik va psixologik mexanizmlarning o‘zaro ta’sirini ochib berishga xizmat qildi. Mazkur metodlar majmuasi asosida maktabgacha ta’lim tizimida kadrlarni interaktiv boshqarishning samarali mexanizmlarini belgilash va ularni amaliyotga tatbiq etish bo‘yicha ilmiy xulosalar shakllantirildi.

Natijalar. Olib borilgan tadqiqot natijalari maktabgacha ta’lim tizimida kadrlarni interaktiv boshqarishning samarali pedagogik va psixologik mexanizmlarini aniqlash, ularning o‘zaro bog‘liqligi va ta’lim tashkiloti faoliyatidagi amaliy ahamiyatini yoritish imkonini berdi. Tadqiqot davomida interaktiv boshqaruvning an’anaviy boshqaruv yondashuvlaridan farqli ravishda inson omiliga, hamkorlikka, ochiq muloqotga va xodimlarning boshqaruv jarayonidagi faol ishtirokiga ustuvor ahamiyat berishi aniqlandi.

Avvalo, interaktiv boshqaruv pedagoglarning kasbiy faolligi va tashabbuskorligini oshirishga xizmat qilishi kuzatildi. Rahbar va pedagog o‘rtasidagi demokratik hamkorlik, o‘zaro fikr almashish hamda qarorlarni jamoaviy muhokama qilish pedagoglarda o‘z faoliyatiga nisbatan mas’uliyat hissini kuchaytiradi. Pedagogning fikri va tashabbusiga e’tibor qaratilishi uning o‘z kasbiy imkoniyatlarini namoyon etishiga, ijodiy yondashuvini rivojlantirishiga va ta’lim-tarbiya jarayonida yangicha usullardan foydalanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, interaktiv boshqaruvning asosiy pedagogik mexanizmlari sifatida hamkorlik pedagogikasi, kompetensiyaviy yondashuv, innovatsion texnologiyalardan foydalanish hamda samarali rag‘batlantirish tizimi alohida ahamiyatga ega ekanligi belgilandi. Hamkorlik pedagogikasi rahbar va pedagoglar o‘rtasidagi sheriklik munosabatlarini mustahkamlasa, kompetensiyaviy yondashuv pedagoglarning mavjud bilim va ko‘nikmalarini amaliy faoliyat bilan uyg‘unlashtirishga imkon beradi. Innovatsion texnologiyalar esa kasbiy rivojlanish uchun yangi imkoniyatlar yaratib, boshqaruv jarayonining tezkorligi va samaradorligini oshiradi. Rag‘batlantirish tizimi pedagoglarning mehnatini munosib baholash, ularning kasbiy yutuqlarini e’tirof etish va yangi tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash orqali faoliyat samaradorligini kuchaytiradi.

Psixologik jihatdan esa interaktiv boshqaruvning samaradorligini ta’minlovchi muhim omillar sifatida sog‘lom psixologik muhitni shakllantirish, pedagoglarning motivatsiyasini oshirish, emotsional intellektni rivojlantirish va nizoli vaziyatlarni konstruktiv boshqarish mexanizmlari belgilandi. Jamoada o‘zaro hurmat va ishonchga asoslangan munosabatlarning mavjudligi pedagoglarning o‘z fikrlarini erkin ifodalashiga, muammolarni yashirmasdan muhokama qilishiga va ularni birgalikda hal etishiga imkon beradi. Shu bilan birga, rahbarning pedagoglarning emotsional holatini hisobga olishi jamoada barqaror psixologik muhitni ta’minlashda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Tadqiqot jarayonida interaktiv boshqaruv tamoyillari kengroq qo‘llaniladigan ta’lim tashkilotlarida pedagoglarning kasbiy qoniqish darajasi nisbatan yuqoriroq ekanligi kuzatildi. Bunday tashkilotlarda jamoaviy hamkorlik, o‘zaro ishonch, ochiq muloqot va kommunikativ faollikning yaxshi shakllangani qayd etildi. Pedagoglarning boshqaruv jarayonida o‘z fikrini bildirish va tashabbus ko‘rsatish imkoniyatiga ega bo‘lishi ularning tashkilot faoliyatiga nisbatan daxldorlik hissini kuchaytirishi aniqlandi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalarga asoslangan boshqaruv vositalaridan foydalanish pedagoglarning kasbiy rivojlanishini kuzatish, faoliyat natijalarini tahlil qilish va mavjud muammolarni o‘z vaqtida aniqlash imkonini berishi aniqlandi. Elektron muloqot, raqamli monitoring, elektron hujjat almashinuvi va qayta aloqa vositalari rahbar hamda pedagoglar o‘rtasidagi axborot almashinuvini tezlashtirish bilan birga, boshqaruv jarayonining shaffofligini oshirishga ham xizmat qiladi.

Umuman olganda, natijalar interaktiv boshqaruvning pedagogik va psixologik mexanizmlari alohida emas, balki o‘zaro uyg‘un holda qo‘llanilganda yanada yuqori samaradorlikka erishish mumkinligini ko‘rsatdi. Pedagogik qo‘llab-quvvatlash psixologik motivatsiya bilan, innovatsion boshqaruv esa samarali kommunikatsiya bilan uyg‘unlashgandagina kadrlar salohiyatidan to‘liq foydalanish imkoniyati kengayadi.

Muhokama. Interaktiv boshqaruv tizimi zamonaviy ta’lim boshqaruvida inson resurslarini rivojlantirishga yo‘naltirilgan innovatsion yondashuvlardan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda. Tadqiqot natijalari mazkur boshqaruv modelining maktabgacha ta’lim tashkilotlarida pedagoglarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish, ularning boshqaruv jarayonidagi ishtirokini kuchaytirish va jamoada samarali hamkorlikni shakllantirish uchun muhim imkoniyatlarga ega ekanligini ko‘rsatdi.

Pedagogik nuqtayi nazardan, interaktiv boshqaruv pedagogni faqat rahbar tomonidan berilgan topshiriqlarni bajaruvchi xodim sifatida emas, balki ta’lim jarayonining faol va mas’uliyatli subyekti sifatida qarashga asoslanadi. Bunday yondashuv pedagoglarning mustaqil fikrlashi, qaror qabul qilish qobiliyati, ijodiy yondashuvi va innovatsion faoliyatga tayyorligini rivojlantiradi. Ayniqsa, jamoaviy muhokamalar, metodik hamkorlik, tajriba almashish va o‘zaro maslahatlashuvlar pedagoglarning kasbiy tajribasini boyitish bilan birga, ularning o‘zaro o‘rganish imkoniyatlarini ham kengaytiradi.

Interaktiv boshqaruvning psixologik samaradorligi esa, avvalo, jamoada shakllanadigan ijtimoiy-psixologik muhit bilan belgilanadi. Rahbar tomonidan pedagoglarning fikriga hurmat bilan munosabatda bo‘lish, ularning mehnatini e’tirof etish va individual ehtiyojlarini hisobga olish xodimlarda o‘z faoliyatiga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiradi. Motivatsion yondashuv va samarali kommunikativ hamkorlik pedagoglarning kasbiy qiziqishini kuchaytirib, ularning tashkilot maqsadlariga erishishdagi faolligini oshiradi. Shu jihatdan, interaktiv

boshqaruvda rahbarning psixologik savodxonligi va kommunikativ kompetentligi alohida ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, interaktiv boshqaruvni samarali tashkil etishda rahbarning boshqaruv uslubi muhim omillardan biridir. Haddan tashqari ma’muriy nazoratga asoslangan boshqaruv pedagoglarning tashabbuskorligini cheklashi mumkin bo‘lsa, demokratik va hamkorlikka yo‘naltirilgan boshqaruv uslubi ularning mustaqil fikrlashi va kasbiy faolligini rag‘batlantiradi. Shu sababli rahbar boshqaruv jarayonida nazorat va ishonch, talabchanlik va qo‘llab-quvvatlash, tashkiliy tartib va ijodiy erkinlik o‘rtasidagi muvozanatni ta’minlashi lozim.

Biroq maktabgacha ta’lim tashkilotlarida interaktiv boshqaruvni to‘liq joriy etish jarayonida ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, an’anaviy boshqaruv stereotiplarining saqlanib qolishi, ayrim rahbarlarda zamonaviy boshqaruv kompetensiyalarining yetarli darajada shakllanmaganligi, pedagoglarning innovatsion faoliyatga tayyorgarlik darajasidagi farqlar hamda raqamli boshqaruv vositalaridan foydalanish imkoniyatlarining bir xil emasligi mazkur jarayonni murakkablashtirishi mumkin. Shu bois interaktiv boshqaruvni joriy etish faqat alohida boshqaruv vositalarini qo‘llash bilan cheklanmasdan, tashkilotning boshqaruv madaniyatini bosqichma-bosqich takomillashtirishni talab etadi.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun rahbarlarning boshqaruv va kommunikativ kompetensiyasini muntazam rivojlantirish, pedagoglarni innovatsion faoliyatga tayyorlash, jamoaviy hamkorlik mexanizmlarini kuchaytirish va raqamli boshqaruv texnologiyalaridan foydalanish ko‘lamini kengaytirish maqsadga muvofiq. Shuningdek, pedagoglarning kasbiy ehtiyojlarini muntazam o‘rganish va ular asosida individual rivojlanish imkoniyatlarini yaratish interaktiv boshqaruvning amaliy samaradorligini oshirishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta’lim tizimida kadrlarni interaktiv boshqarish ta’lim sifatini oshirish, pedagoglarning kasbiy salohiyatini rivojlantirish va tashkilotning boshqaruv samaradorligini ta’minlashning muhim omillaridan biridir. Tadqiqot natijalari interaktiv boshqaruvning samaradorligi pedagogik va psixologik mexanizmlarning o‘zaro uyg‘unligiga bevosita bog‘liqligini ko‘rsatdi. Bunda pedagogning kasbiy ehtiyojlari, motivatsiyasi, kommunikativ faolligi va ijodiy salohiyatini hisobga olish boshqaruv jarayonining muhim sharti sifatida namoyon bo‘ldi.

Interaktiv boshqaruv sharoitida hamkorlik pedagogikasi, kompetensiyaviy yondashuv, motivatsion rag‘batlantirish, samarali kommunikatsiya, sog‘lom psixologik muhit va innovatsion texnologiyalardan foydalanish kadrlar boshqaruvining asosiy mexanizmlari sifatida belgilandi. Ayniqsa, pedagoglarning fikrini tinglash, ularni boshqaruv qarorlarini ishlab chiqishga jalb etish, kasbiy yutuqlarini e’tirof etish va rivojlanishi uchun zarur sharoit yaratish ularning tashkilot faoliyatiga bo‘lgan daxldorlik hissini kuchaytiradi.

Shuningdek, emotsional intellektni rivojlantirish, nizolarni konstruktiv boshqarish va jamoada o‘zaro ishonchga asoslangan munosabatlarni shakllantirish

pedagoglarning psixologik barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Bunday muhitda pedagoglar o'z kasbiy imkoniyatlarini erkinroq namoyon etishi, yangiliklarga ochiq bo'lishi va ta'lim-tarbiya jarayoniga ijodiy yondashishi uchun qulay sharoit yuzaga keladi.

Shu bilan birga, interaktiv boshqaruvni rivojlantirish jarayonida rahbarlarning zamonaviy boshqaruv kompetensiyalarini oshirish, pedagoglarning innovatsion faoliyatga tayyorgarligini kuchaytirish va raqamli boshqaruv texnologiyalaridan samarali foydalanish muhim vazifa bo'lib qolmoqda. Raqamli monitoring, elektron qayta aloqa va axborot almashinuvi vositalaridan oqilona foydalanish kadrlarning kasbiy rivojlanishini muntazam kuzatish hamda boshqaruv qarorlarini yanada asosli qabul qilish imkonini beradi.

Kelgusida maktabgacha ta'lim tizimida interaktiv boshqaruvning ilmiy-metodik asoslarini yanada takomillashtirish, pedagoglarning individual kasbiy rivojlanish trayektoriyalarini ishlab chiqish, boshqaruv jarayonida psixologik diagnostika va raqamli monitoring imkoniyatlaridan foydalanish bo'yicha tadqiqotlarni kengaytirish maqsadga muvofiqdir. Bu esa maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inson kapitalidan samarali foydalanish, pedagoglarning kasbiy salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarish va ta'lim sifatini barqaror oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari.
3. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
4. Maslow A. Motivation and Personality. – New York: Harper & Row, 1954.
5. Выготский Л.С. Педагогическая психология. – Москва, 1991.
6. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. – Москва, 1998.
7. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent, 2015.
8. Ishmuhamedov R. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2017.
9. Xasanboyeva O. Pedagogika nazariyasi. – Toshkent, 2016.
10. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.

FAN VA TA'LIM YANGILIKLARI
JURNALI

2026-yil
8-son

Muassis - "FAN VA INNOVATSIYA YANGILIKLARI" MCHJ
Jurnal hamkori - «PROFI UNIVERSITY»

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2024-yil 24-may kuni № 454068-sonli guvohnoma bilan ro'yxatga olingan.

Jurnal 2024-yilda tashkil etilgan, 1 oyda bir marta o'zbek, tojik, qozoq, qirg'iz, qoraqalpoq, rus va ingliz tillarida nashr etiladi.

Tahririyat manzili: 190110, Toshkent shahri Uchtepa tumani, Bog'iston MFY, 14-mavze, 8-uy.

Telefonlar: +998 90 749 00 00
+998 90 749 77 77
+998 91 902 05 01
E-mail: saen_2024@mail.ru
Jurnal sayti: www.saen.uz
Telegram kanali: **https://t.me/saen_2024**

Maqolada keltirilgan fakt va ma'lumotlarning to'g'riligi uchun mualliflar mas'uldirlar.

"Fan va ta'lim yangiliklari" ilmiy-amaliy jurnali Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining qarori (25.08.2025 y., №374/5) bilan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

ISSN: 3093-8694